

Bevezető

Jelen összeállításunk tanulmányai eredetileg előadásként hangzottak el a Nemzetközi Magyarásgtudományi Társaság és a Kolozsvári Egyetem szervezésében Határátlépések címmel megrendezett III. nemzetközi doktorjelölt konferencián 2010. augusztus 26–27-én Kolozsvárott. A nagy érdeklődéssel kísért tudományos esemény előzményeként elmondható, hogy a Nemzetközi Magyarásgtudományi Társaság vezetősége folyamatossá kívánja tenni a szakmai munkát a kongresszusok közötti időszakokban. Ennek érdekében 2005-ben doktorjelöltek előkongresszusa előzte meg a VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszust A magyarásgtudomány műhelyei. Doktoriskolák konferenciája címmel Budapesten, 2005-ben. A rendezvényt hagyományteremtő szándékkal hívtuk létre, s 2008-ban A magyarásgtudományok önértelmezései című konferenciánkkal folytattuk, amelynek anyaga elérhető elektronikus könyv formájában. (1)

A magyarásgtudomány kongresszusait előkészítő doktori konferenciák elsődleges célja változatlanul az, hogy elősegítsék a Nemzetközi Magyarásgtudományi Társaság szellemi utánpótlásának nevelését. A doktoriskolák konferenciája a magyarásgtudomány iránt érdeklődő PhD-hallgatók és fiatal kutatók számára rendszeres nemzetközi fórumot kíván biztosítani két kongresszus között. Túlzás nélkül állítható, hogy a nemzetközi tudományos esemény beváltotta a hozzá fűzött reményeket, felerősítette a külföldi hallgatók érdeklődését a hungarológia iránt, s elősegítette a külföldi hungarológiai doktori képzés kiteljesedését, a hazai és külföldi hungarológiai műhelyek tudományközi együttműködését, s nem utolsósorban ösztönzést adott a magyarásgtudományi kutatások szemléleti és módszertani megújításához. Ugyanakkor szorosabbá és szervezettebbé tette a Társaság és az egyetemek, illetve az új tudósgenerációk kapcsolatát. A fogadtatás alapján megfogalmazható, hogy a *Határátlépések* címmel megrendezett konferenciánk sikerrel vállalt részt a 2011-ben Kolozsvárott megrendezésre kerülő VII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus szakmai előkészítésében.

A konferencia fő témáját, a „határátlépés” fogalmának jelentését a maga többértelműségében az előadók saját kutatási területükre vonatkoztatva, különböző értelmezési távlatokat érvényesítve ragadták meg. A témaválasztás elsődleges szempontja éppen az volt, hogy a kultúratudományok horizontján minél több kapcsolódási lehetőséget kínáljon a történettudomány, a néprajz, a nyelvészet s az irodalomtudomány művelőinek egyaránt. A „határátlépések” jelentése szó szerinti értelemben, a magyarásgtudományokra vonatkoztatva nyilvánvaló: a magyar kultúra és nyelv határai nem esnek egybe az államhatárokkal. A közelmúlt kelet-közép-európai rendszerváltozásait s az európai egységesülés folyamatát tekintve elmondható, hogy több határ is megnyílt s átjárhatóvá vált. A konferencia címe a fogalomnak elsődlegesen nem ezt a kézenfekvő értelemléhetőségét kívánja játékba hozni, de nem törekedett annak kioltására sem. Tudományterületek, nyelvek és kultúrák között húzódó határok kijelölésére s egyszersmind átlépésére kívánta sarkallni a konferencia a fiatal kutatókat. Az előadók jól érzékelték, hogy a határátlépés felforgató hatású cselekedet, mert magában rejti a kockázat lehetőségét. Ugyanakkor a határhoz kapcsolódó küszöb ígérteit is jelenti, s azzal kecsegtet, hogy, átlépve azt, újraalkothatjuk önmagunkat: saját tudományszakunkra vonatkozóan, s a szó egzisztenciális értelmében egyaránt. E két indíttatás találkozása, a személyes és a szaktudományos érdekltség egy-

sége példamutató munkák megszületéséhez járult hozzá az előadásokat követő vitákban, s a dialógus, az eszmecsere meghittebb alkalmain.

A határátlépés fogalmának kiterjedt szakirodalma van, a humán tudományok területén a legnagyobb hatású 20. századi elméleti kérdések egyikének számít. Az antropológia legfontosabb ide vonatkozó felismerése a tudomány s ezen belül a humán tudományok újraértésére is vonatkoztatható. Távolságot kell teremtenie az embernek önmagától, hogy önmagát másikként, másként szemlélhesse. Az önmagára találásnak az előfeltétele a távolságteremtés. Az előadók felismerték, hogy a magyarságtudományra s kutatójának helyzetére is érvényes lehet ez az összefüggés. Más távlat, a másik távlata szükséges ahhoz, hogy a magyarságtudomány folyamatosan létrehozza, újjáteremtse önmagát.

A konferencia igazolta azt a várokozásunkat, hogy a tudományos kutatás, amennyiben eseménnyé válik, képes határokat képlékennyé változtatni, átjárhatóvá tenni. A tudományos ötletek találkozásának, kereszteződésének alkalma volt a kolozsvári tanácskozás, ahol a határ átlépésére helyeződött a hangsúly. A határ így olyan küszöbbé vált, amely nem elválaszt, hanem összekapcsol. Az áthidalhatatlan ellentétek helyére a fokozati különbségek kerültek, s így a kölcsönösség új formái számára nyílt esély és lehetőség.

A válogatásból az is kiderülhet, hogy korántsem magától értetődő, milyen határok léteznek. Hol húzódik a határ tudomány és politika, tudomány és etika között, a művészeteken belül szó, kép és hang között? Mint látható, a tanulmányok szerzői sokféle távlatot nyitnak a határátlépés fogalmának értelmezésére. Az elméleti és módszertani különbségek aligha szüntethetők meg, ugyanakkor a rögzített határok az értelmezés révén küszöbbé változhatnak az egyes tudományszakok között. Az sem kétséges, hogy ami az egyik kutató számára elérhetetlen határ, az a másiknak átlépésre invitáló küszöb. Sokféle határ van a magyarságtudományokon belül, s azokon kívül is, amelyeket immár időszerű volna küszöbként érzékelni. Jelen válogatást ennek szellemében ajánljuk az olvasó figyelmébe.

Jegyzet

(1) mek.oszk.hu/07600/07689/cedula.html

Dobos István
 Debreceni Tudományegyetem, BTK,
 Magyar Irodalom- és Kultúratudományi
 Intézet